

Det kristne fællesskab i en 'singletid'

- En kvalitativ undersøgelse af singlers
perspektiver på kristne fællesskaber

KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING

Dorte Kappelgaard
Center for Ungdomsstudier
og Religionspædagogik

April 2010

Indholdsfortegnelse

8. Konklusion	s. 3
9. Et nært fællesskab, der ikke virker ensrettende?	s. 5
10. – Og hvad gør vi så?	s. 6
10.1 Hvad lederne kan gøre	s. 6
10.2 Hvad fællesskabet kan gøre	s. 7
10.3 Hvad singleerne kan gøre	s. 8

Den fulde rapport kan downloades fra www.cur.nu.

Center for Ungdomsstudier og Religionspædagogik er en selvstændig forskningsenhed, hvor der laves undersøgelser, udgives bøger og holdes foredrag om ungdomskultur og frivillighed.

8. Konklusion

Hvilke tanker gør singler sig om det at være menighed? Det er ikke muligt at tegne et ensartet billede deraf, hvilket hænger fint sammen med flere tilkendegivelser af, at de ikke ser sig selv som tilhørende en gruppe af singler i menigheden – det er blot noget, de tilfældigvis er her og nu. Personlighedstype, urbanitetsgrad, dvs. om man bor i storby eller i provinsen, tilknytningsgrad til det kristne fællesskab, andelen af singler på ens egen alder m.v. tilskrives af interviewpersonerne selv betydning for, hvordan man oplever det at være single i menigheden.

Den ideelle menighed

Nogle af de centrale temaer i beskrivelserne af den ideelle menighed er et nært fællesskab, rummelighed og mangfoldighed, ærlighed og plads til frustration og tristhed, socialt engagement, livsnære prædikener og bibelundervisning. Dels gives der udtryk for ønsker om at rumme den alders-, etnicitets-, civilstands- og livsstilsmæssige forskellighed, der præger befolkningen generelt. Dels fremsættes der ønsker om et konkret engagement i de temaer, der er relevante udenfor menighedslivet i et kristent perspektiv med plads til fælles overvejelser omkring, hvad det vil sige i dag.

Normer og reaktioner derpå

Der er interviewpersoner, som oplever at blive mødt af en norm om, at de helst skulle have været i et parforhold nu, eller at det er synd for dem, at de ikke er det. Andre oplever, at der er et pres for, at man skal have det godt med at være single, og atter andre oplever et pres for ikke at indgå i for mange kortvarige forhold. Der gives også udtryk for negativ særbehandling, fx det at skulle sove på sovesal på lejre, hvilket opleves som stigmatiserende. Og nogle interviewpersoner irriteres, når præsten for ofte anvender familierelaterede illustrationer under prædikenen. Endelig er der singler, som oplever det helt uproblematisk at være single i menigheden, fx fordi der i forvejen er en stor mangfoldighed af livssituationer og subkulturer repræsenteret.

Nogle singler anerkender selv en norm som 'rigtig', andre lægger kritisk afstand til den, uden at reagere åbenlyst på den, men lægger måske lidt følelsesmæssig afstand til fællesskabet, eller venter på, at de selv eller andre får mod til at ændre praksis. Atter andre forsøger at ændre kulturen ved at bryde med tabuer eller at tage initiativer, der kan præge kulturen i en bestemt retning. De, der handler på deres frustration, taler i høj om, hvad kulturen gør ved 'singerne', og ikke kun hvad den gør ved 'mig' og synes at opleve sig selv som proaktive mennesker, der hjælper andre til at få det bedre med sig selv. På den måde gøres frustrationen i interviewene til en positiv kulturforbedrende drivkraft.

Om kæresten skal være kristen er primært et personligt anliggende for de interviewede. Nogle har selv sat det som et krav eller ser det som 'forkert' at have en ikke-kristen kæreste. For andre er det ikke noget princip, at kæresten skal være kristen, samtidig med at de mener, at det vil være sværere eller forbundet med afsavn at have en ikke-kristen kæreste i forhold til det at dele værdier og at opdrage børn sammen.

Fællesskaber for singler eller for alle?

Nogle af de interviewede så gerne, at der var flere arrangementer, hvor man kan finde en kæreste. Andre ønsker arrangementer eller møder hvor man netop ikke skal fokusere på det at være single, fordi de virker kikset eller er ubehageligt. De vil bare gerne have andre i samme livssituation at være sammen med, fx på weekendaftener eller som en del af kirkens arbejde. Nogle ønsker flere anledninger til flirt, fx ved fester, eller en større datingpraksis i menigheden, men ikke at det sker ved særlige singlearrangementer. Og andre igen savner ikke fokus på særligt single-venlige arrangementer. Endelig er der nogle, der hellere vil arbejde med at skabe bofællesskaber, hvor singler kan opleve at være familie for hinanden eller hjælpe andre singler med praktiske opgaver og på den måde skabe et handlingsfællesskab. Der er således ikke en fælles indstilling til dette tema hos singlerne, hvilket kunne indikere at der måske også mere generelt er stor forskel på singlers holdninger til dette tema.

Nogle af de, der kommer i fællesskaber med mange børnefamilier, savner, at der er flere aktiviteter for singler, mens andre savner at få del i det fællesskab, børnefamilierne har. Nogle giver udtryk for at ønske mere af begge dele. Nogle oplever, at forældre kræver urimeligt meget fokus på børnene, mens andre er tilfredse med, at der i højere grad tages hensyn til børnefamilierne, eller ikke oplever en sådan vægtning af aktiviteter eller fokus.

At tale om singlerrelaterede temaer

Der er hos en del interviewpersoner et ønske om, at præster eller talere tager temaer op, som er relevante for singler. Nogle vil gerne høre om direkte singlerrelaterede temaer, enten på særlige kurser, på temaaftner for singler eller – når det gælder singlers seksualitet – fra prædikestolen. Andre mener kun, der er behov for at tage almenmenneskelige temaer op, som også gælder for singler, fx ensomhed eller seksualitet mere generelt. Og en interviewperson ville gerne trække på ældre singlers livserfaring, hvis der blev skabt en ramme derfor.

To interviewpersoner har selv holdt kurser for singler, og oplevet, at det kan aftabuisere og afvæbne såvel skrækscenarier som urealistiske drømme om parforholdet. Det at kunne spejle sig i andre, det at få sat ord på sine egne erfaringer og følelser og det at få vejledning i det at leve livet ses således som vigtigt for nogle singler.

Åbenhed for nye singler

Endelig udpeges en række forhold, som man ifølge nogle af de interviewede oplagt kunne styrke, hvis man skulle gøre det kristne fællesskab mere meningsfuldt for ikke-kirkelige singler. Nogle understreger aktiviteter, der passer til singlers livsstil, fx det at tage tid til at spise brunch sammen efter gudstjenesten. Andre er optaget af at skabe rum for samtaler omkring eksistentielle temaer, som optager singler. Atter andre ser det kristne fællesskab som havende potentiale for at være et sted at få lov at være til stede med sine frustrationer, spørgsmål og måske anderledes tilgang til tilværelsen.

9. Et nært fællesskab, der ikke virker ensrettende?

På baggrund af undersøgelsen blandt singler i kristne fællesskaber kan man gøre sig en række overvejelser som leder, som single og som menighed.

Fællesskabet som præget af varme, tryghed, nære relationer etc. er et ideal for flere interviewpersoner. Det kan repræsentere noget stabilitet i forhold til relationer og værdier i et samfund, der på mange måder er præget af krav om forandringsparathed, præstation og relationer, som man vælger til og fra.¹ En interviewperson kalder sin tidligere menighed for sin 'familie'. Ligeledes kan det at have et tros- og værdimæssigt fællesskab give oplevelsen af at være en del af noget større, hvor man ikke selv konstant skal forsøge at skabe mening i tilværelsen, og hvor man kan blive styrket i sin tro.

Samtidig rummer det nære fællesskab også potentialet for at virke ensrettende på en måde, som kan få de deltagere, der afviger fx fra flertallets livssituation til at opleve sig som mindre gyldige medlemmer af fællesskabet. Og værdifællesskabet rummer en fare for, at det opleves som 'farligt' at give udtryk for holdninger, der ikke stemmer overens med flertallets, eller at være ærlig omkring, hvor svært det kan være at fastholde sine værdier i praksis. Det kan være forbundet med frygt for, at der vil blive set skævt til én.

Hvordan skaber man nærhed og fremmer stærke værdier uden at komme til at fremstå som ekskluderende for singler på måder, som man ikke ønsker at gøre det? På baggrund af undersøgelsen er det oplagt at tænke, at det næppe handler om at gøre fællesskabet mindre nært og familiært eller om at fokusere mindre på gode værdier, men netop at lade nærheden og værdierne præge den måde, man møder det 'anderledes' på, hvad enten det er den, der sidder i en singlesituation, eller det er den, der kæmper med værdierne:

En single nyder at der i menigheden også er familier, som man kan forbi til aftensmad hos, mens andre udtrykker et ønske om at opnå et sådant forhold til familierne. I forlængelse af det, kunne man overveje, om menigheden kunne have en familielignende funktion, fx ved at forskellige generationer mødes og får glæde af hinanden, ved at man hjælper hinanden rent praktisk, eller blot ved at privatsfæren omkring kernefamilien åbnes lidt op, således at singler oplever det at komme forbi hos nogle af familierne som en naturlig ting og at den eventuelle isolation for kernefamilien med det pres på parforholdet, som det kan medføre, brydes. Her er fællesskabet så stærkt, at forskellighed bliver til en fordel frem for noget, der bryder og opsplitter det. Det skal samtidig siges, at ikke alle singler er optagede af relationen til familierne. Det at *skulle* engagere sig kunne blive til en ny ensrettende og måske u hensigtsmæssig norm.

Hvad angår de fælles værdier giver de, der føler sig udfordret af dem eller kan have det svært med at følge dem, udtryk for et behov for plads til ærlighed omkring det ikke at være enig eller

¹ Giddens, Anthony (1997): *Modernitet og selvidentitet*. København: Hans Reitzels Forlag.

omkring det at være i en proces, der ikke altid lykkes. Man kan overveje, om det at have stærke værdier i et fællesskab måske netop kan gøre det muligt at rumme dem, der stiller spørgsmål eller ikke synes, de lykkes, fordi værdierne forankring er stærk og ikke nemt kan trues og væltes omkuld af det, der er 'anderledes'. En sådan rummelighed kan desuden skabe plads til ærlighed på andre felter, således at der opleves at være plads til at tage andre tabuiserede emner op. Værdierne kan omsættes i en aktiv indsats for at fremme venskaber, små fællesskabsgrupper eller et stort fællesskab med plads til at dele det, der er svært i livet og i forhold til det at tro.

10. - Og hvad gør vi så?

Hvad kan man helt konkret fremme et på én gang nært, værdibaseret og rummeligt fællesskab? På baggrund af undersøgelsen kan man pege på en række overvejelser, som hhv. lederne, fællesskabet og singlerne hver især gøre sig.

10.1 Hvad lederne kan gøre

Sæt fokus på dem, der stikker ud!

Undersøgelsen viser, at mangfoldighed kan være med til at skabe oplevelsen af, at man ikke skal være i en bestemt situation eller være perfekt for at kunne være inde i varmen. Prøv at tiltrække mennesker, der er forskellige fra det typiske medlem af fællesskabet. For eksempel kan du opmuntre nogle af dem, der ikke er de mest typiske medlemmer af fællesskabet til at tage ansvar.

Vis, hvem du er – vær ærlig!

Hvis lederen tør at være ærlig, så tør andre det også lettere. En leder, der sætter ord på ting i livet, der ikke er lette, kan være med til at fremme en kultur, hvor folk ikke føler, at de er nødt til at forstille sig, heller ikke i forhold til det, der kan være udfordrende ved at være single. Vi mødes konstant med brands og reklamer, der lover en perfektion, som virkeligheden måske ikke altid lever op til, samt med krav om selv at præstere det perfekte. I et sådant samfund kan netop autencitet og plads til fejlbarlighed måske være noget af det mest attraktive, det kristne fællesskab kan tilbyde.

Vær opmærksom på de små ting!

Der kan være praktiske forhold, som singler irriteres over eller oplever som uligeværdige, fx det altid at blive sendt på sovesal på menighedslejren, mens familier og par får tomandsværelser. Man kan ikke altid vide, hvilke forhold, der har en sådan effekt på en single. Derfor kan det være godt at gå ind i en dialog med disse omkring praktiske forhold, der kunne ændres for i højere grad at signalere ligeværdighed.

Nuancér metaforene!

Prædikanter kan også være opmærksomme på, hvilket billedsprog, de anvender, når de taler til hele fællesskabet. Henviser man altid til ægtefællen og børnene, eller sørger man for også at anvende andre metaforer, som flest mulige kan relatere til?

Nogle singler går rundt med tanker om eller behov for singlevenlige arrangementer, som de endnu ikke har sat ord på eller er bevidste om. Hvis man i menigheden taler om, hvilke behov der er og opmuntrer de, der ser behov, til at gøre noget ved dem, kan det afføde nye initiativer – også blandt singlerne. Man kan sætte en kirkekaffe af til idéudveksling, eller man selv eller andre kan være opsøgende over for folks idéer på tomandshånd. Det kan også være vigtigt at give relationel og økonomisk støtte undervejs.

Hvis der viser sig at være et behov for singlearrangementer, er det samtidig vigtigt at være opmærksom på ikke at kategorisere singler som 'dem, der har særlige behov', da det vil opleves som både forkeret og stigmatiserende af nogle singler.

Tal om seksualiteten – ikke blot dens rammer!

I forhold til temaer kan man overveje, hvad det signalerer, hvis man siger, at sex hører til i ægteskabet, men ikke giver anvisninger til, hvordan man kan leve med sin seksualitet som single. Det kan let give indtryk af et værdifællesskab, hvor normerne sættes højt, mens det levede liv i sig selv ikke er noget, man beskæftiger sig med. På den måde kan normen om at leve afholdende som single komme til at fremstå som en regel, der har til formål at binde fællesskabet sammen holdningsmæssigt for at kunne definere sig selv som forskelligt fra det omgivende samfund, uden at normen giver mening i sig selv i praksis. Hvis man derimod fremsætter tanker om eller giver plads til overvejelser omkring, hvordan man som afholdende kan leve med sin seksualitet på en god måde, vil det signalere, at fokus er på at hjælpe folk til at leve det gode liv. I hvilken sammenhæng og på hvilken måde, det kan gøres, er naturligvis forskelligt fra fællesskab til fællesskab.

Stil spørgsmål og lyt!

Endelig kan man spørge sig selv, om lederne har et ansvar for at fremme 'feedback-mekanismer' i menigheden, så de kan få indblik i forskellige typer fællesskabsdeltageres oplevelser og holdninger. Det kan ske gennem det at arbejde med områdeledere, der kan give input videre. Det kan også ske ved, at man tager tid til at tale med nogle af dem, der er meget forskellige fra en selv i menigheden, fx singler, hvis man selv er i et parforhold. Den viden, man indhenter, kan i nogle tilfælde anvendes i udviklingen af rammerne for menighedens liv, mens den i andre tilfælde kan tages op i prædikener og anden kommunikation, eller blot give en pejling om, hvad der rører sig i menigheden.

10.2 Hvad fællesskabet kan gøre

Der er også en række ting, som de, der indgår i det kristne fællesskab kan være opmærksom på.

Vær bevidst om, hvordan du kommenterer på, at en person er single!

For nogle er det grænseoverskridende at blive spurgt om, hvorvidt man har 'noget under opsejling' m.v., og det at blive 'trøstet' i forhold til at være single uden at have bedt om det, kan opleves absurd eller nedværdigende. Andre vil måske gerne 'sættes op' af deres venner,

men ikke af fremmede. Kort sagt: Hvis man ikke kender en person særligt godt, er det ikke sikkert, vedkommende går og venter på at få sin civilstand kommenteret af én!

'You don't know me...'

Man kan som fællesskab være opmærksom på ikke at tage for givet, at man ved, hvorfor en person er single, eller hvordan vedkommende trives med det. Nogle singler oplever, at det ikke er let at finde 'den rette', fordi man ønsker en kristen kæreste, og at der ikke er så mange af slagsen i deres aldersgruppe i de kredse, de færdes i. En af de interviewede giver udtryk for at have mere brug for anerkendelse for sit valg end undren over den manglende kæreste.

Man kan heller ikke vide, hvordan en single har det med at være single. Måske vedkommende har det godt og er glad for sit liv. Måske vedkommende har det skidt og har brug for plads til at være frustreret.

Vær ærlig – det smitter!

Andre savner en større ærlighed omkring det, der ikke lykkes eller det, der er svært, både i forhold til det at finde en kæreste, i forhold til at praktisere den moral, man ønsker at tilslutte sig, i forhold til troen og i forhold til livet mere generelt. Hvordan opstår en sådan ærlighed? Flere påpeger, at det handler om, at nogle går foran og tør at bryde de tabuer, der eksisterer. Måske man kan begynde at gøre det i mindre fællesskaber først og derefter udbrede det til det større fællesskab.

Åbn kernefamilien!

Familier kan måske være bevidste om at invitere singler i menigheden ind i deres hjem og liv og på den måde bryde noget af den privatisering af de nære relationer, som har fulgt med samfundsudviklingen. Det kristne fællesskab kan være et sted, hvor de singler, der ønsker det, kan få glæde af andres børn og tilbringe en aften hos en familie i stedet for at være alene, og hvor forældrene kan få en pause fra børnene eller fra det pres, der kan være på 'den lykkelige, isolerede kernefamilie, der klarer sig selv'. Livserfarne mennesker kan få fællesskab med yngre singler (og andre), der kunne bruge sparring i forhold til deres livssituation.

10.3 Hvad singlerne kan gøre

Undersøgelsen peger også på en række initiativer, som singler selv kan tage.

Gå til lederen med dine frustrationer!

De interviewede, der er gået til en præst eller leder med deres holdninger, har oplevet at være blevet lyttet til. Ved at gøre det, kan du få luft for dine tanker og sandsynligvis få oplevelsen af at være blevet hørt. Sandsynligvis ved lederen ikke, hvad det er, du har behov for på forhånd. Det kan være godt i sig selv. Samtidig giver du vedkommende indsigt i en problemstilling, som han eller hun måske aldrig har været bevidst om. Det samme gælder forslag til emner at behandle, fx i en prædiken eller på en temadag.

Smøg ærmerne op!

Ved selv at handle på de behov, man ser og oplever, kan en single ændre sin relation til fællesskabet fra at være en person med behov, der ikke bliver imødekommet til at være en person, der er med til at udvikle fællesskabet og rammerne for det. Er der behov for hjælp fra ledere, fx til økonomi, fysiske rammer, sparring e.l., er det også oplagt, at man selv tager initiativet og spørger lederne.

Praktisér den kultur, du ønsker

Endelig siger flere interviewpersoner, at de ville ønske, at de selv turde begynde at praktisere den kultur, som de savner, for det er den måde, man kan fremme den på, mener de. (Nogle mener desuden, at det må ske ved at præster og ledere tager temaerne op og opmuntrer til kulturændringen.) Hvis flere begynder at gøre dét, de savner, at alle gør, vil man allerede have sat gang i en kulturforandring. Måske det at tale sammen om, hvilken kultur, man gerne ville have, er det første skridt i den retning.